

Uppmuntrar till kritiskt tänkande

Erfarenhet Vetenskap Kunskap – För den kritiskt tänkande socionomen, handlar om kunskapsanvändning i socialt arbete och riktar sig till socionomstudenter och socionomer.

Först vill jag understryka att initiativet att skriva en bok om kunskapsanvändning i socialt arbete är mycket ambitiöst. Det är ingen enkel sak att redogöra för, vilket författarna **Henna Hasson**, professor i implementering, **Urban Markström**, socionom och professor i socialt arbete och **Ulrica von Thiele Schwarz**, psykolog och professor i psykologi, klokt och i ett tidigt skede slår fast.

De tackar inledningsvis också för att under flera decennier fått ta del av hur det är att bedriva socialt arbete inom olika verksamheter i Sverige. Utmaningarna, som socionomer berättat om att de stöter på i sina arbeten, beskrivs vara anledningen till denna boks tillblivelse. Jag undrar då bara varför socionomer själva inte fått komma till tals i något av lärobokens elva olika kapitel?

Socionomen Kelly får huvudbry

Första kapitlet inleds med att en "Kelly", en genomgående figurerande och påhittad socionom, får illustrera exempel. Kelly jobbar som boendestödare och har här svårigheter med att veta vad hon ska göra, nu när en av de boende "Nisse" mår dåligt (igen). Kelly funderar på om Nisse nu skulle behöva mer eller mindre social kontakt för att kunna må bättre. Hennes egen arbetserfarenhet med Nisse och forskningsresultat (om psykos) säger helt olika saker om vad Nisse nu kan behöva gällande social kontakt – vilket ger Kelly huvudbry.

Författarna hänvisar till detta som *"en typisk situation i en socionoms arbetsvardag, där svaret på vad som är rätt agerande*

inte är som en enfilig motorled från A till B, utan snarare en svåröverblickbar korsning där trafik, människor och kor flödar åt alla håll”.

Trafik och kor hade här kunnat bytas ut mot resursbrist och omorganisering – två vanligt förekommande fenomen inom yrket socionom, tänker jag där som läsare och socionom sedan ungefär tio års tid nu.

I jobbet som boendestödare ingår att ge praktiskt och psykosocialt stöd i vardagen åt människor som beviljats denna typ av individuellt utformade sociala insatser. Det är ett viktigt arbete och en insats som under senare del av 1900-talet ersatt de gammalmodiga mentalsjukhusen. Samhällsvärdet till trots räknas det till ett halvkvalificerat jobb inom socialt arbete, jag har själv jobbat som boendestödare i sammanlagt omkring två års tid vid olika så kallade “särskilda boenden”. Så här står det om kvalifikationerna i en av alla annonser om jobbet i fråga: *“Du som söker har minst gymnasieutbildning inom vård och omsorg eller annan likvärdig utbildning. Du har goda kunskaper i svenska i både tal och skrift, god datorvana och erfarenhet av dokumentation. Det är meriterande om du har erfarenhet av att arbeta med målgruppen. I övrigt är inte ditt cv det viktigaste. Om du har rätt egenskaper, ger vi dig stöd och möjlighet att växa.”*

Jobbet kräver med andra ord ingen socionomexamen. Får du jobbet förväntas du dock ändå från första arbetsdag hantera svåra situationer och vara kritiskt reflekterande även utan 240 högskolepoäng. Kanske hade exemplet tjänat på att istället utgå från ett kvalificerat socionom-jobb, på ett av landets alla överbelastade socialkontor?

Hur ska socionomer tänka?

I kapitel två redogörs för några vanligt förekommande mänskliga tankefällor vi alla kan hamna i. Som att vi i forskning visat oss vara mer mottagliga för information som underbygger och bekräftar det vi redan tror oss veta om

världen. Kapitlet heter "Det är lätt att ha fel" och den påhittade socionomen Kelly används igen för att illustrera exempel på just detta. Denna gång för att skildra hur svårt det kan vara att veta om sociala insatser verkligen ger avsedd effekt. Bara för att Nisse (från exemplet ovan) börjar må bättre – behöver inte det bero på att han har boendestöd. Författarna problematiserar orsakssamband och redogör för att det ofta kan finnas alternativa förklaringar till resultat i socialt arbete – att Nisse till exempel kan ha genomgått en naturlig återhämtning och/eller skaffat flickvän sedan sist. Kapitlet problematiserar mänskligt vetande i stort och redogör för att vi alla har som två olika kognitiva system: *System 1* – som användas då vi gör saker som per automatik utan reflektion, respektive *System 2*, som i motsatsförhållande innebär kritisk reflektion.

Bokens största förtjänst är att den uppmuntrar till kritiskt tänkande. Kritiskt tänkande är en av socionomyrkets grundförutsättningar varpå behovet av läroböcker om ämnet behövs. Den är också pedagogiskt upplagd och bjuder läsaren på förklarande faktarutor, sammanfattningar och en röd tråd.

Min kritik handlar, som säkert redan framgått, om lärobokens trovärdighet för just socialt arbete. Här hade jag önskat en mer praktisknära approach med fallbeskrivningar och arbetsprocesser beskrivna av yrkesarbetande socionomer för att inspirera läsaren i fråga.

Bortsett från denna kritik vill jag tacka för spännande läsning om psykologi och för det matnyttiga kapitlet om var det går att söka efter kunskapssammanställningar. Ibland, om en har både resurserna till sitt förfogande och en "turdag" i sitt förlovade yrkesval som socionom, går det säkert att finna jättebra forskning som är både tillförlitlig och relevant för precis just det område en själv för tillfället möter i det sociala arbetets praktik.

Författarnas uppmaningar om kollegialt lärande och att

tillsammans diskutera möjliga lösningar fram och tillbaka från olika perspektiv är också jättebra. Det blir bara väl teoretiskt på sina ställen och gör därmed avkall på praktikens olika verkligheter, utmaningar och/eller goda exempel.

Mimmi Schröder

**Erfarenhet, vetenskap, kunskap,
För den kritiskt tänkande socionomen**

Henna Hasson, Urban Markström, Ulrica von Thiele Schwarz
Natur & Kultur 2024

Erfarenhet Vetenskap Kunskap

För den kritiskt tänkande socionomen

Ulrica von Thiele Schwarz, Henna Hasson & Urban Markström

NATUR &
KULTUR